

Földi Péter – földijei szemével

Sok mindent megírtak már a művészettörténészek, a szakemberek a hazai képzőművészet palettájára a '70-es évek elején fölkerült Földi Péterről, születésétől, iskoláitól és életútjától kezdve, művészi pályáján és alkotó munkásságán keresztül, kiállításai és kitiüntetései felsorolásáig, az ez évben kapott Kossuth-díjig bezárólag. Szinte mindent tudunk már Supka Magdolna, H. Szilasi Ágota és mások nyomán Földi Péterről, a festőről, a művészről. Mintha kevesebb ismeretünk lenne emberi tulajdonságairól, személyiségjegyeiről. Ezt pótolandó beszélgettünk három közeli ismerősével, stílszerűen szólva, három földijével.

„...itt maradt velünk, egész életét itt fogja leélni.”

A 47 éves Gyurcsik Gábor, Földi Péter egykori általános iskolai tanítványa, a Magyar Közút Kht. Nógrád Megyei Igazgatóságának művezetője készséggel és örömmel vállalkozott arra, hogy „kibeszéljük” kedves ismerősét.

– Büszke vagyok, hogy közelről ismerem és barátomnak mondhatom Pétert. 1973-ban kezdett el az iskolánkban rajzot és matekot tanítani. Akkor én hetedikes voltam, de a bátyám révén már korábban ismertem őt, tudtam, hogy rajzol, hogy sok érdekes képet festett már. Ekkor már megvolt az első kiállítása is Salgótarjánban. Kedvező-kellemes gyermekkori benyomásaim – jó kedélye, sajátos gesztusai, mozdulatai – máig megmaradtak bennem. Tanárként a kitűnő előadásmódja, pedagógiai módszere kapott meg, nem csak magyarázott, de amit lehetett, szemléltetett is. Emlékszem, csináltatott egy kör-alakú furnér lapot, arra ragasztotta fel a szögmérőt, és azon mutatta meg a hegyes- és a derékszöveget. Mondogattam is később, azért menetem a gépipariba, mert megszerettette velem a matekot is. A tanár – diák viszonyból aztán én kinőttem, de a kapcsolatunk később – az ő házfelújítása és az én házépítésem folytán, amikor közelebb kerültünk egymáshoz térben és lélekben is – baráti kapcsolattá nemesedett, ezért akár elfogult is lehetek.

– Mit és miben változott három és fél évtized alatt Földi Péter?

– A biológiai változáson túl – noha azt sem nagyon veszem észre – az én szememben ugyanolyan ma is, mint akkor volt, amikor megismertem. Természetes, joviális, közvetlen, segítőkész, humánus és szimpatikus ember, akire mindig számítani lehet. Szerintem ő az, aki nem tud kibújni a bőréből. Pedig talán már megtehetné, hogy fennhordja az orrát, de ez távol áll tőle. Most legutóbb megkapta a Kossuth díjat is, de ez sem okozott semmilyen változást viselkedésében. Lehetnek irigyei, és akik esetleg nem szeretik, de én csak a legjobbakat mondhatom róla, s így vannak ezzel a legtöbben a környéken is, a művészbarátairól nem is beszélve.

– Kit, kiket szeret és hogyan jut kifejezésre az említett humanitása?

– Mindenekelőtt a családtagjait szereti, akikre nagyon büszke is Péter. Editke a felesége, a községi könyvtárban dolgozik, nincs, aki ne ismerné a faluban a kedves asszonyt. Az idősebb fia Péter, Szegeden fizikus doktor, nemrégén született kisbabájuk, azt követően jártak itt, nagy volt a boldogság a nagyszülői házban. A kisebbik fiú, Gergő nőtlen még, az apjához hasonlóan az egri főiskolán szerzett diplomát.

Ő Salgótarjánban az alapítványi-művészeti iskolában rajzot tanít. Biztosan örökölt valamit az apja tehetségéből, de hát magasra van téve a léc. Földi humanitása tehát elsősorban családi kapcsolataiban mutatkozik meg, ahogy féltőn szereti, feleségét, gyermekeit, és ahogy tud örülni a kis unokájának. De vissza is kapja a szeretetet. Feltűnő, hogy nagyon sok régi, vagy éppen új tanítványa látogatja őt, ami azt mutatja, tisztelik és szeretik. Nyáron különösen sok látogatója van, az ország minden részéből. Mindenkit mindig szeretettel fogad, akármilyen elfoglaltsága is van. Láthatóan szereti a falubéli embereket, kapcsolatai közvetlenek, őszinték.

– *Mi a kedvenc időtöltése, mit csinál szívesen, ha éppen nem fest?*

– Péterhez az embereken kívül legközelebb a természeti környezet áll. Ezt a világot itt és most nem művészi motívumként, ihlető erőként említem – ami stilizált növények, állatok formájában megjelenít képein –, hanem csak mint lételemet, amelyben jól érzi magát, s amit én tanúsíthatok. Hiszen mostanában is gyakran járunk kirándulni családotul, leginkább vasárnap. Elmegyünk a Karancsra, Szilváskőre vagy Salgóra. Ez nagy öröm számára-számunkra, amibe azonban öröm is vegyül. Amit látunk: a szántók parlagon hagyása, elgazosodása, a hús források elapadása, az őstermészet lepusztulásának és a szándékos rongálásnak a nyomai. Ez a látvány láthatóan fáj Péternek, lehangolja, elkeseríti. A kiszolgáltatottságot, a hanyatlást, pusztulást látja benne, és ez, valamint a gondatlanság, a felelőtlenség bosszantja, bántja. Egyben persze inspirálja, ihleti is, hiszen képeivel, egész művészetével tiltakozik ez ellen. De ha már a kirándulásnál tartunk, elmondhatom, hogy messzebbre is eljutunk, voltunk Erdélyben is nem egyszer, voltunk Csíksomlyón, és másutt is.

– *Büszke a művész a magyarságára, érzékelhető identitástudata is?*

– Igen, de nem úgy, hogy „magyarkodik”, és mindent magára aggat, hogy zsinóros mellényben jár. Nem külsőségekben akarja kinyilvánítani magyarságát, identitástudatát, de a gondolkodásában fellelhető, habitusában ott van ez a fajta életérzés, hogy ő magyar. De magyarságával nem politizál, különösen kerüli a direkt politikát. Van határozott világnézete, világlátása, de nem bonyolódik bele a napi politikába, főleg nem a pártpolitikába. Nem is volt tagja – ismereteim szerint – soha semmilyen pártnak. Agitálták – jobbról és balról is – de nem tudták megnyerni. Valószínűleg közre játszik ebben vallásossága is, ami ugyancsak inkább visszafogott. Ami még nagyon fontos: büszke szűkebb hazájára, nógrádiságára, és falujára, a lokális közösséghez való tartozására is, a helyi népművészetre, hagyományokra, szokásokra, életmódra. Lokálpatriótának is nevezhetem, a szó nemes értelmében. Hiszen itt maradt velünk, egész életét itt fogja leélni.

„... a rend felborul, a teljesség megszűnik”

Molnár Zoltán 44 éves, az egri főiskolán végzett rajz-földrajz szakon. Régi vágya teljesült, amikor 1991-ben egykori iskolájában, éppen Földi Péter helyére kerülve tanítani kezdhett.

– Ötödikes voltam, amikor elkezdett tanítani, és azonnal tiszteletet és bizalmat éreztem iránta. Megragadott tanárként és emberként is. Neki köszönhetem, hogy megkedveltem a rajzot, szakkörre járhattam, nyáron rajztáborban vehettem részt, és ő készített fel a művészeti szakközépiskolába is. Közvetlen, kedélyes, „jó fej” tanárra emlékszem. Megkedveltette velünk azt, aminek ő mestere volt, belénk plántálta a rajz szeretetét, sőt a művészet(ek), a kultúra nevelő erejét, tiszteletét. Neki

köszönhető az is, hogy a faluban ma is tizenvalahány művész él, még ha többen közülük csak amatőrök is. A lényeg: Földi iskolájából értékes – kultúrát, művészetet kedvelő – emberek kerültek ki, s ma már azt is tudjuk, ritka tehetségű, európai hírű művész tanítványai lehettünk.

– *A talentumok gyakran szemellenzősök, elfogultak.*

– Földi nem ilyen. Ő nemcsak a vásznát és festő-palettáját látja, de a szűkebb-tágabb környezetét is. Nemcsak a művészeteket, de minden értéket tisztelő ember. Gondolok itt az emberi alkotásokra és a természet tüneményeire egyaránt. Itt említhetem a múlt értékei iránti elkötelezettségét, különös tekintettel a hagyományörzésre, a népi kultúra ápolására, felemelésére. Ez nemcsak mai festészetében van jelen, hanem pedagógiai módszerében is megvolt már a '70-es, '80-as években is. Azt tanította, hogy a hagyományok velünk élnek. Ma – mint szakmabéli – úgy látom, hogy a szerves kultúrából, ami az ember természetes közege, nem szabad kiszakítani az oktatást. Földi azt csinálta, hogy a falu életébe helyezte bele a rajz-tanítást és a művészet-oktatást. Rajz órán elmentünk egyik-másik falubeli házhoz, megnéztük, megsimogattuk az állatokat, közben a háziak meséltek az életükről, munkájukról. Így gyarapította tudásunkat, formálta szemléletünket a falusi élet megismertetésével. Így emelte magasabb szintre lelkünket is – a mindennapi kultúra területén.

– *Tehát Földi Pétert közvetlensége, emberközelsége, környezetbarátsága, a múlt tisztelete, hagyományörző mentalitása jellemezte.*

– Így összegezzhető. Egyébként pontosan ez jellemzi ma is, miközben bővült és gazdagodott érzelmi élete, lelki világa, kiteljesedett személyisége, művészi talentuma. Nyilván tudatosan is formálta karakterét, miközben a környezete is alakította és finomította lelki világát, humánus habitusát. A kor megpróbáltatásai, a társadalom viszonyai és viszontagságai erősítették jellemét. Egyébként, ezek a személyiségjegyei nem igazán tűntek fel akkoriban, ez csak olyan utólagos okoskodás részéről, hiszen olyannyira természetesen csinált mindent, mint ahogy ma is teszi a dolgát.

– *Ez a megnyerő és nyerő Földiben? A mesterkéletlen mester? Ennek ellentmondani látszik formavilága, ami nagyon is stilizált.*

– Szó sincs ellentmondásról. Az őt körül vevő közeg, elsősorban korai szakaszában a táj, a természet, a falusi élet volt számára az alap, az adta neki az életerőt, az ihletet, környezetéből merített és táplálkozott. Ebbe beletartozott a kiskertben lévő hagymacsokor, az emberek közelében élő házi állatok, a nyúltenyésztő, ez egész közösség. Ő maga benne élt ebben a sajátos közegben, együtt lüktetett azzal, ezért is tudott és tud ő nagyon emberi és egyszerű lenni. Soha nem érzettette, hogy ő valamivel is különb lenne a környezetében élőkénél. Ma is ugyanolyan ember, mint volt 30-40 évvel ezelőtt, mint bárki a faluban. És innen van az, hogy megnyílnak számára az emberek. Azért, mert – te mondtad! – mesterkéletlen a mester.

– *Jó, jó, de a formavilága!*

– A formavilága valóban stilizált, képi megjelenítése összehasonlíthatatlanul egyedi, de semmiképpen nem mesterkélte. Minden képének van valóságalapja, ám valószínűleg tovább gondolja azt, amit lát, és magasabb szintre emeli, hiszen maga mondja az állatokról, hogy „Emberek ők is”. Ezért is van az, hogy az alakok, a formák esetenként torzzá, ijesztővé válnak, mert bennünk van az ember fenyegetettsége, kiszolgáltatottsága, a művész aggodása, félelme is.

– Ez is arra utal, hogy Földi érzékeny és így reagál a környezetében végbemenő változásokra.

– Persze, hiszen tudom, hogy nagyon érzékenyen érintik a változások. Szerinte a világnak volt egy teljessége, egy rendje, amikor az ember együtt tudott élni a természettel, és amíg ahhoz alakította saját életét, addig nem volt gond. Azt látja, hogy ez rend felborul, a teljesség megszűnik a környezetrombolás, a globalizáció, az elidegenedés, az elembertelenedés, a felelőtlenség következtében. Ezek számára fölöttébb aggályos anomáliák, rémisztő realitások, súlyos problémák, amelyek állandóan foglalkoztatják. Ezekre keresi felelősséggel az adekvát válaszokat. Ettől válik mondanivalója egyetemessé, univerzálissá.

„Földinél tisztességesebb embert nem ismerek”

– Az alig több mint 40 éves Tomka István tagja Somoskőújfalu önkormányzati képviselőtestületének és a megyei közgyűlésnek is. Civilben egyéni vállalkozóként egy reklámgrafikai műhelyt vezet, Salgótarjánban.

– Péter és édesanyám kollégák voltak a somoskőújfalui általános iskolában, ahová én is jártam. Földi tanár bácsi nekem is rajzot tanított, szakköri tag is voltam. Aztán elvégeztem képzőművészeti szakközépiskolát. Pétert a mesteremnek tekintem. Érdekes, ahogy ma is előttem van akkori habitusa: széles, mosolygós arca, szinte hallom a hangját, ahogy derűsen hirdeti az élet szépségeit. Emlékszem arra is, ahogy verseket olvasott fel, aztán arra kért, hogy jelenítsük meg a hallottakat. Elsőként az jutott eszembe, hogy különleges ember a tanár bácsi. Még inkább így éreztem, amikor Bartók Béla zenéjét kellett vizuálisan visszaadni.

Hogy ma milyen ember? Változásában is van valami maradandó, valami állandóság. Külsőleg ugyanolyan derűs, életvidám, mit volt tanáromként. Ma is egyszerűnek látszó, hétköznapi ember – a legjobb értelemben véve. Abban a kontextusban, hogy természetesen viselkedő ember, kedélyes, közvetlen, minden mesterségesség, modorosság, minden allűr nélkül való.

– Jó kedélyével ellentétben egyes képei borúsak, riasztóak is.

– Kétségtelen, hogy vannak olyan alkotásai Péternek, amelyeket az ember nem szívesen akasztana a hálószobája falára és nézegetné lefekvéskor vagy éppen ébredéskor. Emögött az lehet, hogy nemcsak az élet szépségeit, földünk napos oldalát látja a művész, hanem azokat a veszélyeket is, ami fenyegeti az emberiséget, amelyekkel szembe találja magát korunk embere. Van olyan nézet is, amely szerint egy igazán jó képpel nagyon nehéz együtt élni. Földi képeinek egy része – ha nem a többsége – ilyen: elvontabb, mélyebb vagy éppen magasan szárnyaló gondolatokat megfogalmazó vagy visszatükröző alkotás.

– Miben látod Földi Péter legfontosabb személyiségjegyét?

– A tisztességben. Ugyanis Földinél tisztességesebb embert nem ismerek szűkebb-tágabb környezetemben sem. Sőt, talán azt is hozzátehetem, hogy a leghumánusabb ember, akivel valaha is találkoztam, aki valami elementáris empátiával rendelkezik, ami ma annyira hiányzik az emberekből, ebből a mai társadalomból, elvadult világunkból, aki átérzi mások gondjait, problémáit, s igyekszik is segíteni nekik, anélkül, hogy bele akarna avatkozni az életükbe. Én úgy gondolom, hogy a tisztesség és az emberség Földi Péter két legfontosabb személyiségjegye.

– Könnyű vele kommunikálni? Szót érteni is?

– Ez már az előbbiekből is következik. Közel engedi magához az embereket és így közel is tud hozzájuk kerülni, még hozzá úgy, hogy nem akar senki intimszférájába behatolni. Földi Péter nagyon büszke a falujára, hogy ott él, ahol a szülei, és ahol maga is megszületett, hogy gyakran az övéi között lehet. Egyszerűségét és közvetlenségét naponta igazolja azzal is, hogy általában jön-megy, bárhová is visz azt útja a faluban – a kocsmát egyébként is gyalog közelíti meg minden rendes ember –, elbeszélget az idősebbekkel és fiatalokkal egyaránt, mindenkihez van egy-két jó szava.

– *Művészi munkásságáért számos kitüntetésben részesült. Hogyan viszonyul az elismeréshez és a népszerűséghez?*

– Földi Péter a rangos kitüntetések – éppen tavasszal a Kossuth-díj – után is ugyanolyan szerény maradt, mint fiatal korában, mint még ismeretlen emberként volt. Nem szédítette meg sem a karrierje, sem a művészi elismertsége, híre-neve. Olyan fajta szerénységgel áll a kitüntetéseihez, az elismertségéhez, ami csak kevés embernek lehet sajátja. Talán ő gondolkodik el a legjobban és a legmélyebben azon – egy-egy kitüntetés után –, hogy vajon megérdemelte-e? Hogy vajon nem másnak kellett volna azt kapnia? Ezt konkrétan tudom róla, és már-már arra gondolok, hogy nem valami álszerénység-e ez a fajta reakció? Aztán mindig rájövök, persze, hogy nem álszerénység, ő ilyen ember. Kétkedése, vívódása amiatt lehet, hogy a kitüntetésekkel inkább csak a felelősséget érzi ki, újabb megfelelési kényszert válthat ki belőle, egyben ösztönzi, inspirálja, még keményebb munkára sarkallja.

– *A Kossuth-díj átvétele után újságírói kérdésre azt mondta Földi Péter, hogy „a vidéki ségnek is van olyan szellemi súlya Magyarországon, amivel érdemes foglalkozni”. Ezt a mondatát, hogyan értelmeznéd?*

– Tőle elfogadom, úgy ahogy mondta. Ugyanis, aki ismeri munkásságát, az tudja, előszeretettel jelenít meg vásznán vidéki életképeket, ábrázol ahhoz kötődő jeleneteket. Szívesen kelti életre a természetet, az őt körülvevő, vagy „csak” az őt megérintő élő világot. Hogy nagyon sok alkotásából árad a természet-közeliség, a természet szeretete, az élővilág, az élő környezet tisztelete. Gyakran feltűnik képein a természet és az ember kapcsolata, ami a vidéki élethez köthető inkább, semmint mondjuk a nagyvárosi élethez. Gondoljunk csak a képein megjelenő növényekre, virágokra, még inkább az állatok ábrázolására, etetésére, a nyúltenyésztőre, a szántó-vetőre, az életre keltett csorda vagy a tyúkitatás látványára. Ez mind-mind a vidékiséget szimbolizálja. Érdemes észrevenni ugyanakkor, hogy Földi Péter a falusi élet mögé rejti, egy-egy életképbe ágyazza be kozmikus gondolatait, egyetemes mondanivalóját. Amikor például csillagképek jelennek meg festményein, azt jelzi, hogy az a rendszer, amit ő lát, amiben ő gondolkodik az egyben az általános is, a világegyetem szerves része is.

Salgótarján, 2007. november 6.